

Novela zákona o pedagogických pracovnících

Policy paper č. 5/2023

Situace

Na konci minulého volebního období byl v Poslanecké sněmovně v posledním čtení zablokován vládní návrh novely zákona o pedagogických pracovnících předložený v roce 2019. Vláda na konci srpna 2022 předložila Poslanecké sněmovně k projednání jeho novou verzi. Návrh obsahoval řadu potřebných změn. Mezi změny se řadilo například:

- garance 2 let adaptačního období pro začínající učitele;
- kvalifikační prostupnost učitele 2. stupně ZŠ a učitele SŠ, kde je klíčové doplnění, které umožní výkon přímé pedagogické činnosti absolventům jakéhokoli magisterského studijního programu, a to v případě, pokud absolvuje studium k získání tzv. pedagogické způsobilosti;
- možnost ředitele školy uznat absolventům (jakéhokoliv) magisterského studijního oboru předpoklad odborné kvalifikace učitele 2. stupně ZŠ nebo učitele všeobecně-vzdělávacích předmětů SŠ za splněný na dobu nejdéle 3 let;
- vyjasnění obsahu činností třídního učitele;
- otevření učitelské profese lidem bez pedagogického vzdělání a studentům učitelských oborů (max. na 3 roky).

Seznam všech změn je přehledně shrnutý v tomto dokumentu: <https://www.ucitelnazivo.cz/files/jake-zmeny-muze-prines-novela-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-shrnuti-aktualizace-duben-23.pdf>

Velmi diskutovaným se s ohledem na situaci státního rozpočtu stal návrh, aby objem financí určených na platy učitelů v průměru odpovídal nejméně 130 % průměrné mzdy v ČR. Vyjednávání o přijetí novely na vládním půdorysu provázely komplikace, protože ministr financí na poslední chvíli odmítal garantovat navýšený objem finančních prostředků do školství. Není tak zcela jasné, podle čeho se bude počítat výše platu pedagogických pracovníků, aby dosahovala 130 procent průměrného příjmu v ČR - může to být třeba 130 % průměrné mzdy před dvěma lety, což v současnosti není 130 %, ale třeba jen 115 %. Senátor Grulich (TOP 09) byl připraven podat pozměňovací návrh, který vrátil výpočet na 1,404násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok. K podrobné rozpravě v Senátu, která by umožňovala načíst pozměňovací návrh, však nedošlo. Senátoři za TOP 09 prosadili doprovodné usnesení, ve kterém vyzývají MŠMT, aby jasně určilo, podle čeho se tyto prostředky budou určovat.

Novela zavádí nově pozice uvádějícího a provázejícího učitele. Uvádějící učitel je povinná pozice, kterou bude muset zavést každý zřizovatel. Bude to pedagog školy, který se bude starat o nové učitele, bude je „uvádět“ do praxe, bude jim k dispozici pro konzultace a podporu. Cílem této změny je udržet čerstvé absolventy pedagogických fakult v oboru a

pomoci jim překonat počáteční problémy ve výuce. Provázející učitel je člověk, který provádí studenty pedagogických fakult při praxích, dává jim zpětnou vazbu a zajišťuje propojení praxe a akademické sféry. Na druhou stranu otevření možnosti učit nepedagogům je v současné době, kdy ve školství chybí učitelé, trpěná nutnost. Není to ideální stav, neměl by mít stálou platnost. Přináší ale i řadu příležitostí k proměně školství a přilákání kvalitních lidí z praxe za katedry.

Možnosti systému

Průřezovým mottem změny by měla být věta: Přestaň se vymlouvat a změň to ty! Náš školský systém totiž už nyní dává ředitelům poměrně velkou volnost, jak zajistit, aby se na jejich škole učilo kvalitně. Každý zřizovatel dostává cca 18 000 Kč na jednoho žáka ročně. Je potřeba se podívat do rozpočtů obcí, zda zřizovatel tyto prostředky skutečně škole dává. Mohou to totiž být třeba právě chybějící prostředky na nákup externích služeb (u menších škol například účetní nebo IT služby). Ředitelé nemusejí na tyto pozice hledat zaměstnance na úvazek. Byrokratickému zatížení ředitelů lze například předejít tím, že obec zřídí pozice technických zástupců ředitele, kteří mají na starost „papírování“. Tento systém například zavedli v Roztokách u Prahy. Pokud je vzdělání pro obec prioritou, je potřeba tuto oblast také náležitě financovat. Klíčovým faktorem je dbát na zájmy žáka. Slovy Pavla Klímy „Nejsme tu proto, abychom školu přizpůsobovali řediteli nebo učiteli, ale dítěti“.

Práce s nadáním

Vedle inkluze dětí s handicapem je potřeba stejnou péči věnovat také nadaným žákům. Je to jedno z témat, které chceme v rámci vzdělávací politiky TOP 09 uchopit a dál s ním pracovat. Jedna z cest může být propojit školy s dalšími institucemi typu Post Bellum. Talent žáků se může projevit v projektové výuce. V Jihočeském kraji funguje TalentAkademie. Jde o program několikadenních kurzů, které jsou pořádány pro nadané studenty středních škol. Ve školním roce 2022/2023 Jihočeský kraj také testuje pilotní projekt Centra pro nadání, které pracuje s učiteli a snaží se je metodicky vést při práci s talentovanými dětmi. Národní pedagogický institut provozuje portál Talentovani.cz, kde lze najít další inspiraci.

Proměna středního školství

Proměni se oborová skladba, ministerstvo v tomto smyslu připravuje změny. Pro příklad: nyní existují obory klempíř, pokrývač a tesař. Principem změny je sloučit tyto tři profese pod zastřešující obor. V prvních ročnících získají studenti takového oboru základy obecného technického vzdělání. V pozdějším ročníku se budou specializovat na jednu z konkrétních profesí. Větší důraz také bude kladen na kariérové poradenství v 8. a 9. ročnících ZŠ. Otázka, zda si student vybere všeobecné vzdělání, není otázka na ministerstvo. Je to otázka svobodné volby žáků a jejich rodičů.

Závěry a doporučení:

- „Nejsme tu proto, abychom školu přizpůsobovali řediteli nebo učiteli, ale dítěti.“
- Nečekejme na stát, ale proměňujme české školství tam, kde jsme, vzájemně se inspirujme dobrými příklady a neklesejme na mysli. Změna je možná.
- Pracujme s talenty.
- Výběr všeobecného vzdělání je otázka svobodné volby žáků a jejich rodičů.
- Je potřeba podívat se do rozpočtů obcí, zda zřizovatel prostředky poskytované na každého žáka skutečně škole dává.
- Doporučujeme vytvořit pracovní skupinu k tématu reformy vysokých škol. V této oblasti existuje několik témat k řešení:
 - transparentnost habilitačních řízení
 - otevřená výběrová řízení rektorů a děkanů
 - úroveň kontroly nad finančními toky ze strany státu vs. vysokoškolská samospráva
 - efektivní hodnocení vědy a výzkumu.

Policy paper je kolektivním výstupem, který vznikl na základě programové konference „Aktuální problémy českého školství“, která se konala s podporou TOPAZ a nadace Konrada Adenauera dne 18. března 2023 v Praze. Konference se věnovala otázce školství a legislativního procesu a tomu, jak řešit problémy českého školství. Zvláštní pozornost byla věnována novele školského zákona, která nabyla účinnosti k 1. září 2023.

Editorkou publikační řady je Lucie Tungul.

Policy paper je v elektronické podobě dostupný na
<https://www.thinktopaz.cz/publikujeme/>